

ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DİYARBAKIR İLİ EĞİTİM SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ¹

EDUCATIONAL PROBLEMS OF DİYARBAKIR AND THEIR SOLUTIONS ACCORDING TO TEACHER VIEWS

Abidin DAĞLI²
Bünyamin HAN³

Öz

Bu araştırmanın amacı Diyarbakır il merkezindeki kamu ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin eğitim-öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 15 farklı ilkokulda görevli 30 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formlarından elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle analiz edilerek kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde en sık karşılaştıkları sorunlar sırasıyla; *fiziksel sorunlar, velilerle ilgili karşılaşılan sorunlar, öğretmenlik mesleği ve meslektaşlar ile ilgili karşılaşılan sorunlar, öğrenciler ile ilgili karşılaşılan sorunlar ve yönetim ile ilgili karşılaşılan sorunlardır*. Araştırma sonunda bu sorunların çözümüne yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim sorunları, Diyarbakır, Öğretmen.

Abstract

The purpose of this research is to determine the educational problems faced by classroom teachers working in the center of Diyarbakır province and to propose solutions for these problems. In the research case study, a qualitative research method was used. The study group of the research is composed of 30 classroom teachers working in 15 primary schools. Quasi-structured interview form developed by the researchers was used as data collection tool. The data obtained from interview forms were analyzed by content analysis technique and codes and themes were created. Some important results obtained from the research according to the opinions of the teachers, the most common problems in the education and training process are; *physical problems, problems with parents, problems with teachers and teacher profession, problems with students and management problems*. At the end of the research, some suggestions for solution of these problems were presented.

Keywords: Educational problems, Diyarbakır, Teacher.

¹ Bu çalışma, Dicle Üniversitesi, Bilimsel Araştırmalar Koordinatörlüğü (DÜBAP) tarafından desteklenen ZGEF.16. 017 proje numaralı “Diyarbakır İli Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri” başlıklı proje kapsamında hazırlanmıştır.

² Yrd.Doç.Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, dagli@dicle.edu.tr

³ Arş.Gör., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, bunyaminhan@gmail.com

1. GİRİŞ

Eğitim sisteminin başlıca öğelerini öğrenciler, öğretmenler, eğitim programı, yöneticiler, eğitim uzmanları, eğitim teknolojisi, fiziki ve finansal kaynaklar oluşturmaktadır. Bunlar içinde öğretmen en temel öğedir. Öğretmen, insan mimarı ve insanın kişiliğini biçimlendiren bir sanatkârdır (Şişman, 2006: 211, 212). Bursalıoğlu'na göre (1994: 41), okul olarak adlandırılan sosyal sistemin en stratejik parçalarından biri öğretmendir. Türkiye'de Milli Eğitim ile ilgili yasalarda öğretmenlik, özel uzmanlık bilgisi gerektiren bir meslek olarak tanımlanmıştır. Nitekim 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda (1973) *öğretmenlik*; devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas (uzmanlık) mesleği olarak ifade edilmektedir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. "Bilgi çağında insanlara, bilgiye ulaşma yöntemlerinin öğretilmesi gerekmektedir. Bunu da çağın ihtiyaçlarına göre donatılmış, çağın gerektirdiği kriterlere göre seçilmiş ve mesleğini seven öğretmenler yapabilir" (Geban, Çiçek, Başaran, Demirbaş ve Maden, 2001: 1).

Eğitim ve öğretimin merkezinde insanın olduğu düşünüldüğünde yaşanan gelişmelerden en çok etkilenen meslek gruplarından birinin de öğretmenlik mesleği olduğu yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle, kamusal niteliği olan bu meslekte sorunların güncel tespiti ve çözüm arayışları ihmal edilmemesi gereken çok önemli bir olgu olmaya devam etmektedir (Demir ve Arı, 2013: 107). Öğretmenlerin kendilerini geliştirmeye karşı ilgisiz olmaları önemli bir yönetim sorunudur. Okullarda öğretmenler ve yöneticiler sahip oldukları mesleki bilgileri arttırmak, değişimleri takip ederek yeni şeyler öğrenmek zorundadırlar (Tösten, Han ve Ergül, 2016: 446).

Bireylerin eğitim yaşamlarının en önemli basamağı hiç şüphe yok ki ilkököl dönemidir. Yaşamın ilk yıllarında alınan eğitimin kültürel, bilişsel, duyuşsal ve devinimsel yararları hem birey hem de toplum için tesadüflere bırakılmayacak kadar önemlidir. Bu bağlamda temelde iyi vatandaş yetiştirmeyi amaçlayan ilköğretim kurumlarında yaşanan sorunların belirlenerek çözüm yollarını araştırmak eğitim bilimciler için önemli bir amaç olarak karşımıza çıkmaktadır (Güneş ve Kara, 2016: 143).

Öğretmenler eğitim sürecinde üstlenmiş oldukları rollerini etkili bir şekilde oynamaya çalışırken eğitim sürecinde de bazı sorunlarla karşılaşabilirler. Dolayısıyla, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve bu sorunları çözmeye yönelik önerilerin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Yapılan literatür taramasında Diyarbakır il merkezindeki ilkökullarda görevli sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak eğitim-öğretim sürecinde en sık karşılaşılan sorunlara ilişkin herhangi bir araştırmaya rastlanamamıştır. İşte bu araştırma ile Diyarbakır il merkezindeki ilkökullarda görevli sınıf öğretmenlerinin eğitim-öğretim sürecinde en sık karşılaştıkları sorunlar ortaya konulmuş ve bu sorunları gidermeye yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Diyarbakır il merkezindeki ilkökullarda görevli sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak eğitim-öğretim sürecinde en sık karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerin neler olduğunu ortaya çıkarmaktır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Nitel araştırma "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" türü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45). Nitel araştırma modeli karmaşık durumları ortaya koymaya yönelik güçlü bir potansiyelle birlikte zengin ve bütüncül bir içerik sunmaktadır (Miles ve Huberman, 2016: 10). Nitel araştırma yönteminin araştırmalarda tercih edilmesinin nedenlerinden biri duygu, düşünce süreçleri ve hisleri daha iyi anlayabilmek içindir (Ekiz, 2003: 25). Yin'e göre (2014) durum çalışması ise bir olay ve bağlam arasındaki sınırlar açık olmadığına güncel bir durumu gerçek yaşam alanında irdelemek ile ilgilidir (Akar, 2016: 117). Bu çalışmada öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları gerçek yaşan alanlarında ve kendi bağlamında detaylı bir şekilde ortaya koymak amaçlandığından durum çalışması tercih edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır il merkezinde yer alan 15 kamu ilkokulunda görevli 30 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında öğretmenlerin çalıştıkları ilkokullar ziyaret edilerek öğretmenlerle gönüllülük ilkesine dayalı olarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bazı demografik özellikleri şöyledir: Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin 13'ü erkek, 17'si ise kadındır. Eğitim durumları açısından katılımcı öğretmenlerin 2'si ön lisans, 24'ü lisans ve 4'ü ise yüksek lisans mezunudur. Mesleki kıdem bakımından ise katılımcıların 3'ü 6-10 yıl, 8'i 11-15 yıl ve 19'u da 16 yıl ve üstü bir kıdeme sahiptir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak hem önceden hazırlanmış soruları sorma hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 150). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, diğer görüşme tekniklerine nazaran daha esnek bir yapıya sahip olması sayesinde eğitimbilim araştırmalarına daha uygun bir veri toplama tekniği (Türnüklü, 2000: 547) olduğu ifade edilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008:234). Bu bağlamda araştırmada kullanılan görüşme formu için ilgili literatür taranmış ve yarı yapılandırılmış görüşme taslak formu hazırlanarak alan uzmanlarının incelemeleri sağlanmıştır. Görüşme formunda öğretmenlere "Eğitim-öğretim sürecinde en sık karşılaştığınız sorunlar nelerdir?" şeklinde açık uçlu bir soru yöneltilerek öğretmenlerden görüşlerini detaylı bir şekilde ifade etmeleri istenmiştir. İnceleme sonucunda ölçme aracına son hali verilerek uygulama yapılmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Diyarbakır il merkezindeki ilkokullarda görevli öğretmenlerle görüşme yapabilmek için okul yöneticileriyle araştırmaya yönelik görüşmelerin yapılması konusunda izlenecek yöntemler görüşülmüştür. Öğretmenler için uygun olan zaman belirlendikten sonra; okulda seçilen sessiz bir ortamda birebir görüşmeler yapılmıştır. Gerekli yerlerde *sonda* sorular ile görüşmeler detaylandırılmıştır. Görüşme esnasında verilen yanıtlar katılımcılar tarafından görüşme formlarına kayıt edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Miles ve Huberman'a (2016: 10,11) göre nitel veri analizi üç bölümde incelenir; verilerin azaltılması, verilerin gösterimi ve sonuçları ortaya koyma/doğrulama. "Verinin işlenmesi aşamasında araştırmacı önce veriyi inceler ve kodlar. Veriyi kodlarken araştırma problemine göre önemli olan kavramları ve temaları kullanır. Bu şekilde veri özetlenmiş ve önemli olanları seçilmiş olur. Daha sade ve araştırma problemi ile uyumlu hale gelen veri seti ikinci aşamada çeşitli grafikler tablolar ve şekiller yoluyla görsel hale getirilir. Verinin görsel hale getirilmesi gerek ortaya çıkan kavramların ve temaların birbiriyle ilişkilerinin belirgin hale getirilmesi, gerekse bu kavram, tema ve ilişkilerden yola çıkarak bazı sonuçlara ulaşılması yönünden büyük önem taşır. Son aşamada ise ortaya çıkan kavramlar, temalar ve ilişkiler yorumlanır, karşılaştırılır ve teyit edilir. Bu şekilde araştırma sonuçlarının anlamlandırılması ve geçerliğinin sağlanması mümkün olmaktadır" (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 255). Bu çalışmada bu aşamalar göz önünde bulundurularak, elde edilen veriler incelenmiş ve kodlanmıştır. Daha sonra tablolaştırılarak görsel hale getirilmiş ve ortaya çıkan kavramlar, temalar ve ilişkiler yorumlanarak çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmenlerinin görüşlerini yansıtmak için onların belirttiği ifadelerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Alıntılar yapılırken sınıf öğretmenlerinin isimleri yerine öğretmen 1 (Ö1), öğretmen 2 (Ö2) vb. şeklinde kısaltılarak kodlama yapılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin görüşme sorularına verdiği yanıtlar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı incelenerek kodlanmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerliliği için iki alan uzmanının görüşü esas alınmıştır. Uzman görüşlerine göre çalışmada kullanılan görüşme formu ile toplanan veriler araştırma amaçlarına uygundur.

Araştırmanın güvenirliliği için öncelikle katılımcıların ifadeleri gözden geçirilerek geri bildirim sağlanmıştır. Veri analizi sürecindeki güvenirlilik için ise iki araştırmacı ayrı ayrı kodlama ve temalandırma yapmışlardır. Görüş birliğine varılan noktalar birleştirilerek temalandırılmış, görüş ayrılığı olan hususlar tekrar gözden geçirilip düzenlenmiştir. Ayrıca bulgularda katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak güvenirlilik artırılmıştır.

3. BULGULAR

Öğretmenlere eğitim sürecinde en sık karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorulmuş ve verilen cevaplar analiz edilerek tablolaştırılmıştır. Buna göre katılımcı öğretmenler en çok karşılaştıkları sorunları sırasıyla; (1) fiziksel sorunlar ($f=47$), (2) velilerle ilgili karşılaştıkları sorunlar ($f=19$), (3) öğretmenlik mesleği ve meslektaşlar ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ($f=16$), (4) öğrenciler ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ($f=15$) ve (5) yönetim ile ilgili karşılaştıkları sorunlar ($f=15$) şeklinde ifade etmişlerdir.

1. Öğretmenlerin Karşılaştıkları Fiziksel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde en sık karşılaştıkları fiziksel sorunlar aşağıda Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Karşılaştıkları Fiziksel Sorunlar

Kodlar	f
Fiziki (sosyal/sportif vb.) alanlarının yetersizliği	13
Derslik azlığı/sınıf mevcudunun kalabalık oluşu	12
Ders materyali eksikliği/yetersizliği	12
Personel yetersizliği	4
Temizlik eksikliği	2
Okulun konumu/güvenliği	2
Sıcaklık/soğukluk	1
İnternet hatlarının yetersizliği	1
Toplam	47

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenler eğitim-öğretim sürecinde en sık karşılaştıkları fiziksel sorunlardan; fiziki (sosyal/sportif) alanlarının yetersizliği (f=13), derslik azlığı/sınıf mevcudunun kalabalık oluşu (f=12), ders materyali eksikliği/yetersizliği (f=12), personel yetersizliği (f=4), temizlik eksikliği (f=2), okulun konumu/güvenliği (f=2), okulun sıcaklık/soğukluğu (f=1) ve internet hatlarının yetersizliği (f=1) gibi sorunları ifade etmişlerdir. Bu fiziksel sorunlardan en çok ifade edilenler aşağıda sırasıyla ele alınmış olup buna yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

1.1. Fiziki Alanlarının Yetersizliği ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenler fiziksel sorunlar olarak en fazla (f=13) fiziki (sosyal/sportif vb.) alanların yetersizliğini ileri sürmüşlerdir. Öğretmenler okuldaki sosyal, sportif vb. fiziki alanların olmayışı ya da yetersiz oluşunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Eğitim öğretim için çok önemli olan sosyal faaliyetler ve bunları yapmak için gerekli alanlar pek bulunmamaktadır (Ö2, Ö28, Ö4). Toplantı (seminer) salonu, kütüphane, tiyatro vb. salonların olmaması... (Ö9). Okul bahçesinin sportif faaliyetlere uygun olmaması (Ö9). Öğrenci sayısına karşılık okul bahçesinin küçük olması ve kütüphane, laboratuvar vb. olmaması... (Ö12, Ö15). Okullarda sosyal aktivite mekânları yetersizdir. Oyun odaları, sinema gösteri salonu, kütüphane, spor salonları vb. mekânlar çok az bulunuyor (Ö17). Okullarda özellikle ilkokullarda spor yapılacak salon, müzik odaları, laboratuvar, kütüphane vb. olmaması öğrencilerin bu alanda gelişmelerini engellemektedir (Ö20). Derslerin büyük çoğunluğu sürekli aynı ortamda işleniyor. Farklı aktiviteler için mekânlar yok (Ö28, Ö25)”.

Katılımcı öğretmenler okulun fiziki alanlarının yetersizliğine çözüm olarak okullara yeterli bütçe ayrılarak okul için gerekli fiziki alanların oluşturulmasını önermektedirler. Bu bağlamda öğretmen görüşleri şöyledir:

“Okullarda sosyal aktivite mekânları, oyun odaları, sinema ve gösteri salonu, kütüphane, spor salonları vb. mekânlar yapılmalı (Ö17)...devletin burada yeteri kadar katkı payı ayırması ve önem vermesi... (Ö2). Fiziki durumu kötü olan okulların tadilat yoluyla iyileştirilmesinden ziyade, okulun yıkılıp yeniden inşa edilmesi daha uygun olacaktır (Ö4). Okulların sosyal sportif faaliyetlerle öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verecek duruma getirilmesi (Ö4). Okul bahçelerinin sportif dallara uygun düzenlenmesi (9). Fen laboratuvarı... Ö19), kütüphane, laboratuvar gibi bölümlerin açılması (Ö12). Okullarda özellikle ilkokullarda spor yapılacak salon, müzik odaları, laboratuvar, kütüphane vb. olmalı (Ö20, Ö28). Her okulda olmasa bile eğitim bölgeleri oluşturulup buralarda kapalı spor salonları, yüzme havuzu, meyve bahçesi, sebze ekim alanı, müzik odası, resim atölyesi vb oluşturulabilir (Ö25)”.

1.2. Derslik Azlığı/Sınıf Mevcudunun Kalabalık Oluşu ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerine göre okullarında karşılaştıkları fiziksel sorunlardan biri de derslik azlığı/sınıf mevcudunun kalabalık oluşudur (f=12). Öğretmenler okullarındaki derslik azlığı/sınıf mevcudunun kalabalık oluşunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“En önemli sorun sınıfların mevcutlarının çok kalabalık olmasıdır (Ö2). Sınıflardaki öğrenci mevcutlarının çok fazla olması... (Ö3, Ö4, Ö9). Dersliklerde mevcut öğrenci sayılarının fazlalığı... (Ö10, Ö11, Ö20, Ö7). Fiziki yetersizlik, sınıfların kalabalık oluşu... (Ö12, Ö13) Sınıf mevcutlarının standartlarda olmayışı çok kalabalık olması... (Ö19). Sınıftaki öğrenci sayısının fazla olması öğrenciye ulaşmada ve öğrencinin kendini ifade etmesinin önünde en büyük engeldir (Ö26)”.

Katılımcı öğretmenler çalıştıkları okullardaki sınıf mevcutlarının azaltılması gerektiği yönünde fikir beyan etmişlerdir. Bu bağlamda öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Yeterli okul derslik öğretmen olursa sorun büyük ölçüde çözülür (Ö2). Sınıf mevcutlarının azaltılmasıyla çözülür (Ö3, Ö4). Öğrenci sayısı düşürülmeli (Ö7). Nüfusa uygun okul ve derslik yapılması (Ö9). Öğrenci potansiyelinin yoğun olduğu bölgelere öncelik verilerek, aşamalı olarak derslik yapılması... (Ö10). Okullar sadece kendi bölgesindeki öğrencileri almalı (Ö11). Her sınıfın 30 öğrenci kapasitesini aşmayacak şekilde düzenlenmesi (Ö12). Sınıf mevcutları en fazla 25 olmalıdır (Ö26). Sınıfların kalabalıklığını önlemek için derslik sayısını arttırmak (Ö13). Öğrenci kayıtları alınırken adreslerin dikkatle incelenmesi, bölge dışından öğrenci alınmaması (Ö19). Yeterince okul olması durumunda sınıf mevcutları düşecektir, sayı az olduğunda daha nitelikli bir eğitim öğretim sunulacaktır (Ö20)”.

1.3. Ders Materyali Eksikliği/Yetersizliği ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerine göre okullarında karşılaştıkları fiziksel sorunlardan biri de ders materyali eksikliği ve materyallerin yetersiz oluşudur (f=12). Öğretmenler okullarında ders materyali eksikliğini ve mevcut materyallerin içeriğindeki yetersizliği şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Karşılaştığım sorunlardan bir tanesi, teknolojik imkânlardan yoksun sınıflar ve materyal eksikliği (Ö8). Araç gereç eksikliği (Ö14, Ö22). Özellikle Hayat Bilgisi ve Fen Bilgisi derslerinde materyal eksikliği nedeniyle öğretimin kalıcı olması aşamasında sıkıntılar yaşanabilmektedir (Ö18). Matematik dersinde konuların çok iyi anlaşılması için somutlaştırmaya gereksinim vardır. Bu, materyalsiz mümkün olmamaktadır (Ö19, Ö28). Okullarımızdaki materyal eksiklikleri, eğitim ve öğretimde öğrencilerimizin konu ve etkinliklerini tam olarak kavrayamamasına sebep olmaktadır (Ö21, Ö23). Ders kitaplarında kullanılan dilin öğrencinin gelişim düzeyine uygun olmayışı (Ö25, Ö26). Ders kitaplarının öğrencilerin günlük hayattaki problemlerine yönelik olmayışı (Ö25, Ö14). Türkçe kitaplarındaki bazı metinler çok uzun ve sosyo-kültürel özellikler içermiyor (Ö27)”.

Katılımcı öğretmenler okullarında ders materyallerin eksikliğini ve yetersizliğini gidermek yönünde çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Okullarımızdaki materyal eksikliklerin giderilmesi öğrencilerin daha somut şekilde dersleri kavramasına sebep olacaktır (Ö21, Ö18). Anlaşılabilir, yabancı kelimelerden arındırılmış, somut, düzeylerine uygun, özellikle ilgi çeken, kısa, eğlenceli kitaplardan oluşmalı, basmakalıp tekerrür eden fiziksel olarak da dayanıksız kitaplar olmamalı (Ö23). Hareketli ve görsel kaynak açısından zengin, zekâ geliştirici, ilgi, istek uyandırıcı derslere ve

sınıf düzeylerine uygun materyaller hazırlanmalı (Ö28). Ders anlatılırken, araç gereçler olduğunda dersler daha kalıcı olur ve erken unutulmaz (Ö14). ...burada çözüm yine eğitime ayrılan katkı payının artırılması...(Ö2, Ö8). Türkçe ders kitaplarının metinlerinin daha kısa olması, öğrencilerin okuma ve anlamada çabuk kavrayacaklarını düşünüyorum (Ö6). Ücretsiz dağıtılan kitapların içeriklerinin zenginleştirilmesi (Ö11, Ö14). Ders kitaplarında kullanılan kelimeler, masal kahramanlarının isimleri öğrencilerin dünyalarından seçilmeli (Ö25). Öğrencilerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri problemleri çözmeye yönelik içerikler olmalı (Ö25). Okuma metinlerinin bazıları öğrencilerin çevreleriyle ilgili olmalıdır (Ö27)”.

1.4. Diğer Fiziksel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenler karşılaştıkları diğer fiziksel sorunlar; okullarda yeterli sayıda personelin olmayışı (f=4), temizlik ile ilgili sorunlar (f=2), okullarının güvenlik problemleri (f=2), okullarının sıcaklık/soğukluk problemi (f=1) ve okullarındaki internet hatlarının yetersizliğidir (f=1). Öğretmenler bu sorunlara karşı okullara yeterli sayıda personel alınıp temizlik sorununun çözülmesi gerektiğini, okulların buldukları yerlerin daha güvenli hale getirilmesi gerektiği, sıcak havalarda sınıfları serinletmek için klimaların takılması gerektiği ve okulların internet altyapısının daha kullanışlı hale getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

2. Öğretmenlerin Veliler İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde veliler ile ilgili en sık karşılaştıkları sorunlar aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Veliler İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar

Kodlar	f
Velilerin ilgisizliği	11
Velilerin yanlış tutum ve davranışları	6
Velilerin maddi imkânsızlıkları	1
Annelerin okuma-yazma oranı düşük	1
Toplam	19

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenler veliler ile ilgili karşılaştıkları sorunlardan; velilerin ilgisizliği (f=11), velilerin yanlış tutum ve davranışları (f=6), velilerin maddi imkânsızlıkları (f=1) ve annelerin okuma-yazma oranının düşük olması (f=1) gibi sorunlar ifade etmişlerdir. Bu sorunlardan en çok ifade edilenler aşağıda sırasıyla sunulmuştur.

2.1. Velilerin İlgisizliği Sorunu ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenler velilerle ilgili karşılaştıkları sorunlardan en fazla (f=11) velilerin ilgisizliğinden yakınmışlardır. Öğretmenler velilerin öğrencilere ve okula karşı ilgisizliklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Çalıştığım çevreyi göz önüne aldığında en büyük sorun ailenin eğitime katkısının olmayışdır (Ö30). Öğrencilerin okul dışında aile ve yaşadıkları sosyal çevrede eğitim öğretim ile ilgili destek alamadıkları gözlenmiştir (Ö6). Bana göre öncelikli sorunların başında velilerin eğitim öğretime karşı bakış açılarının çok yetersiz oluşu gelmektedir (Ö29). Velilerin ilgisizliği... (Ö1). Karşılaştığım diğer bir sorun velilerin eğitim öğretim sürecine aktif katılımının sağlanmaması (Ö8). Eğitim öğretim faaliyetlerine, aile katkısının az olması... (Ö10, Ö13). Özellikle veli işbirliğinin eğitim öğretimdeki noksanlığı eğitimi çok sekteye uğratmaktadır (Ö21). İlgisiz veli profili (Ö22). Velilerin eğitim öğretime karşı ilgi istek ve desteklerinin olmaması, çocukları adına, çoğunun gelecek kaygısı taşımaması (Ö23). Velilerin çocuklarına karşı ilgisizliği (Ö26)”.

Katılımcı öğretmenler okullarındaki öğrencilerin velilerinin ilgisizliğini gidermeye yönelik çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Ev ziyaretleri yapılarak bu sorun kısmen çözümlenebilir (Ö1). Ev ziyaretleri yapılması, rehber öğretmen tarafından anne baba eğitimlerinin verilmesi sağlanmalıdır (Ö8). Her yıl özellikle birinci sınıf öğrenci velilerine yönelik eğitim programlarının uygulanması, okullarda veli toplantısı dışında da veli katılımı, farkındalığını artırıcı çalışmaların yapılması, tüm bu faaliyetleri düzenleyici ve denetleyici bir takip sisteminin oluşturulması (Ö10). Ailelere yönelik eğitim programları arttırılmalı ve zorunlu olmalı (Ö11). Velilere yönelik eğitim öğretim konusunda bilgilendirme çalışmaları yapmak, seminerler ve konferanslar düzenlemek (Ö13). Özellikle veli işbirliğinin eğitim öğretimdeki noksanlığı eğitimi çok sekteye uğratmaktadır, veliler üzerinde yapılacak seminer ve çalışmalarla bu eksikliğin giderilebileceğini düşünüyorum (Ö21). Okul idaresi öğretmenler ve rehberlik servisleri Halk Eğitimi Müdürlükleri ortak hareket edip bir şekilde, veliyi sisteme dahil etmeli (Ö23). Velilere belli aralıklarla eğitim öğretim faaliyetleri konusunda bilgilendirme eğitimi verilmeli (Ö26). Öğrenci durumunu görüşmek üzere sık sık öğretmenleriyle görüşme yapılmalıdır (Ö29). Aileyi okula daha fazla çekecek etkinliklerin yapılması gerekir (Ö30)”.

2.2. Velilerin Yanlış Tutum ve Davranışları ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin velilerle ilgili en sık karşılaştıkları sorunlardan biri de velilerin yanlış tutum ve davranışlarıdır (f=6). Öğretmenler velilerin eğitim öğretim sürecindeki yanlış tutum ve davranışlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Velilerin yanlış tutumları sorun oluşturuyor (Ö11). Öğretmen çocuğa hafif dokunsa veli hemen okula geliyor, çocuğuma niye böyle yapmışsın diye (Ö16). Velilerin sorunları çözmede bütün yükü öğretmene yıkması, işbirliğine, sorunun nedenlerini nasıllarını araştırıp, süreci takip etmemeleri, sonuca kavuşturamamaları (Ö23). Velilerin “okulu devlet yapmak zorundadır, ben karışmam, ama sorun olursa da kıyameti koparırım” mantalitesinden vazgeçmeleri gerekir (Ö24). Aileler çocuklarına sağlıklı beslenmeyi öğretmiyor, öğrenciler abur-cubur tüketiyor (Ö27). Velilerin öğrenciyle iletişimlerinin yetersiz oluşu (Ö29)”.

Katılımcı öğretmenler okullarındaki öğrenci velilerinin eğitim-öğretim sürecindeki yanlış tutum ve davranışlarını gidermeye yönelik çeşitli öneriler ortaya koymuşlardır. Bu sorunu gidermeye yönelik öğretmen görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

“Aile eğitimi seminerleri verilmeli (Ö29). Beslenme, eğitim ve çocukla sağlıklı iletişim noktasında anne ve babalara eğitim verilmelidir (Ö27). Eğitim seviyesi düşük olan ailelere seminerler vererek onlara okul aile etkisinin anlatılması gerekir (Ö30). Okul idaresi ile Okul Aile Birliğinin işbirliği yaparak çeşitli etkinliklerle velileri okula çekmeye çalışması, ev ziyaretleri yapılması, rehber öğretmen tarafından anne baba eğitimlerinin verilmesi sağlanmalıdır (Ö8). Veliler kesinlikle okula istedikleri zaman girmemeli (Ö11)”.

2.3. Velilerle İlgili Karşılaşılan Diğer Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Görüşme yapılan öğretmenler öğrencilerinin velileriyle ilgili karşılaştıkları diğer sorunlardan velilerin maddi imkânsızlıkları (f=1) ve annelerin okuma-yazma oranının düşük oluşunu (f=1) ifade etmişlerdir. Bu sorunları çözmek için de ailelere maddi olarak destek olunması gerektiğini ve annelere okuma-yazma kursları verilebileceğini önermişlerdir.

3. Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleği ve Meslektaşları İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde öğretmenlik mesleği ve meslektaşları ile ilgili en sık karşılaştıkları sorunlar aşağıda Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleği ve Meslektaşları İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar

Kodlar	f
Ekonomik yetersizlikler	5
Kendini geliştirmeme	5
Toplumsal statü ve özlük haklarındaki yetersizlikler	3
Ders dışı iş yükünün olması	2
Siyasi görüşünü okula yansıtması	1
Toplam	16

Tablo 3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenler öğretmenlik mesleği ve meslektaşları ile ilgili karşılaştıkları sorunlardan; ekonomik yetersizlikler (f=5), kendini geliştirmeme (f=5), toplumsal statü ve özlük haklarındaki yetersizlikler (f=3), ders dışı iş yükünün olması (f=2) ve siyasi görüşünü okula yansıtması (f=1) sorunlarını ifade etmişlerdir. Bu sorunlardan en çok ifade edilenler sırasıyla sunulmuştur.

3.1. Öğretmenlerin Ekonomik Yetersizlikleri ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlerle ilgili en sık karşılaşılan sorun öğretmenlerin ekonomik yetersizlikleridir (f=5). Öğretmenlerin ekonomik yetersizlikleri ile ilgili sorunlar şu şekilde ifade edilmiştir:

“Öğretmenlerin ekonomik sıkıntıları verimi düşürmekte ve öğretmenler alternatif yaratmak için enerjisini başka alanlara kaydırmaktadır, belki de en temel sıkıntı budur (Ö3). Öğretmen maaşları kendini yetiştirmek isteyen öğretmenler için çok az (Ö22). Öğretmenlerin maddi olarak gelecek kaygıları var (Ö24). Öğretmenler maddi yönden yeterli değiller (Ö30)”.

Araştırmaya katılan öğretmenler, öğretmenlerin ekonomik yetersizliklerini gidermeye yönelik şu şekilde fikir beyan etmişlerdir:

“Öğretmen geliri artırılmalı (Ö3). Devletin bu konuda yeni projeler yapması gerekir (Ö24). Öğretmenlerin maddi imkânlarının artırılması (Ö30)”.

3.2. Kendini Geliştirmeme Sorunu ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlerle ilgili karşılaşılan sorunlardan biri de öğretmenlerin kendilerini geliştirmemesidir (f=5). Öğretmenler bu konuda şu şekilde fikir beyan etmişlerdir:

“Öğretmenler genel olarak mesleki gelişimi önemsemiyorlar. Üniversiteden mezun olup da bir kitap dahi okumayan öğretmen tanıyorum, bu bizim en büyük sorunumuz (Ö1). Eğitim ve öğretim ile ilgili materyallerimizi kullanacak yeterlilikte olan öğretmen sayımız az (Ö7). Öğretmen eğitimci kalitesi... Maalesef üniversitelerimiz kaliteli eğitimci yetiştirememektedir, bu da mevcut okullara yansımaktadır, birçok eğitimci öğretmenliği hala deneme yanılma ile veya başka bir öğretmeni taklit ederek öğrenmektedir (Ö22). Öğretmenler kendilerini geliştirecek etkinliklere zaman ayırmıyorlar (Ö30). Öğretmenlerin kitap okumamaları ile ilgili bir anket yapın vahim durumumuz ortaya çıkacak o zaman (Ö22)”.

Katılımcı öğretmenler, öğretmenlerin kendilerini geliştirmeme problemini gidermeye yönelik şu şekilde fikir beyan etmişlerdir:

“Eğitimde başarılı ülkelere öğretmenlerimizi göndermeliyiz ve eğitim modellerini sınıflarımızda öğrencilerimizde uygulayıp, başarımızı artırabiliriz, stajyer öğretmenlerimizi bu öğretmenlerimizin yetiştirmesine imkân vermeliyiz (Ö7). Bu sorunun çözümü kişinin kendi iç dinamiklerini harekete geçirmesi ile ilgili... öğretmenin motivasyonu artırılmalı... (Ö1). Yapılan seminerlere (il içi ve il dışı) öğretmenlerin katılımının sağlanması... (Ö30). Eğitim fakültelerinde nitelikli bir eğitim verilmelidir, üniversite öğrencileri, örgütlerin ideolojik örgütlenme temaslarına maruz bırakılmamalıdır. Öğrenciler milli ve manevi yönden doyurulmalıdır. Eğitimciler, devletim benim için var, ben de devletim için çalışmalıyım mantığıyla yetiştirilmelidir (Ö22)”.

3.3. Toplumsal Statü ve Özlük Haklarındaki Yetersizlikler ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerine göre öğretmenlerle ilgili karşılaştıkları sorunlardan biri de öğretmenlerin toplumsal statü ve özlük haklarındaki yetersizliklerdir (f=3). Katılımcı öğretmenler bu sorunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öğretmenlerin toplumsal statüleri, ekonomik sosyal ve özlük hakları çok yetersiz (Ö7). Öğretmenlerin manevi olarak kaygıları var, kendilerini değerli hissetmeleri gerekir (Ö24). Öğretmenler şikâyetler yüzünden öğrencilere karışmıyorlar (Ö30)”.

Katılımcı öğretmenler, öğretmenlerin toplumsal statü ve özlük haklarındaki yetersizliklerini gidermeye yönelik şu şekilde fikir beyan etmişlerdir:

“Öğretmene olan saygınlığın tekrar iade edilmesi, öğretmenin itibarsızlaştırılmaması... (Ö4). Öğretmenlerin toplumsal statüleri, ekonomik sosyal ve özlük hakları iyileştirilmeli (Ö7). Devlet öğretmenlere kendilerini değerli hissettirmeli (Ö24). Okul idaresinin öğretmenlerin yanında olması (Ö30)”.

3.4. Öğretmenlerin Öğretmenlik Mesleği ve Meslektaşları ile İlgili Karşılaştıkları Diğer Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Araştırma kapsamında görüşme yapılan öğretmenler, öğretmenlik mesleği ve meslektaşları ile ilgili karşılaştıkları diğer sorunları ders dışı iş yüklerinin oluşu (f=2) ve öğretmenlerin siyasi görüşlerini okula yansıtılmaları (f=1) şeklinde ifade etmişlerdir. Bu sorunların çözümüne yönelik ise öğretmenlerin nöbet, temizlik, etüt gibi ders dışı iş yüklerinin azaltılması gerektiği ve öğretmenlerin siyasi görüşlerini okula yansıtılmaması gerektiğine dair bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

4. Öğretmenlerin Öğrenciler İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde öğrenciler ile ilgili en sık karşılaştıkları sorunlar aşağıda Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Öğrenciler İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar

Kodlar	f
Öğrencilerin sorun davranışları	5
Öğrencilerin akademik yetersizliği	3
Kaynaştırma öğrencileri	3
Sosyal etkinliklerinin az oluşu	2
Rehberlik hizmetlerinin eksikliği	2
Toplam	15

Tablo 4’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenler öğrenciler ile ilgili karşılaştıkları sorunlardan; öğrencilerin sorun davranışları (f=5), öğrencilerin akademik yetersizliği (f=3), kaynaştırma öğrenciler (f=3), sosyal etkinliklerinin az oluşu (f=2) ve rehberlik hizmetlerinin eksikliği (f=2) gibi sorunları ifade etmişlerdir. Bu sorunlardan en fazla ifade edilenler sırasıyla sunulmuştur.

4.1. Öğrencilerin Sorun Davranışları ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerine göre öğrencilerle ilgili en çok karşılaştıkları problem öğrencilerin sorun davranışlarıdır (f=5). Öğretmenler bu konuda şu şekilde fikir beyan etmişlerdir:

“Öğrencilerin davranış bozuklukları var (Ö11). Bazı öğrencilerdeki davranış bozuklukları.... (Ö15, Ö16). Farklı sosyal çevrelerde büyümüş öğrencilerin bir araya gelmesi öğrenciler arasında uyum sorunu oluşturabilmektedir. Uyum sorunu, özellikle davranış anlamında olumsuz durumlar oluşturabilmektedir (Ö18). Öğrencilerin problemlili davranışları var (Ö22)”.

Katılımcı öğretmenler okullarındaki öğrencilerin sorun davranışlarını gidermeye yönelik şu şekilde önerilerde bulunmuşlardır:

“Öğrencilere olumlu davranış kazandırmaya yönelik Rehberlik servisinin öncülüğünde, aktiviteler yapılmalı (Ö11). Konuyla ilgili velilere ve genel olarak çocuklara sık aralıklarla seminer verilmesi, davranış bozukluğu olan çocukların yakından takip edilmesi (Ö15). Halihazırdaki öğrenciye verilen kınama, sözleşme imzalama veya okul değişikliği gibi yönetmelik yeterli değil ve yaptırımları caydırıcı değil (Ö16)”.

4.2. Öğrencilerin Akademik Yetersizlikleri ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin öğrencilerle ilgili karşılaştıkları sorunlardan biri de öğrencilerin akademik yetersizlikleridir (f=3). Öğretmenler öğrencilerinin akademik yetersizliklerine yönelik sorunları şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öğrencilerin okul çağına gelene kadar kelime hazinelerinin çok az olduğu gözlemlenmiştir (Ö6). Hafta içi eğitim yeterli gelmiyor (Ö16). Bölgedeki çocukların Türkçeyi sonradan öğrendikleri için öğretmenin anlattıklarını anlamakta zorlanıyorlar (Ö27)”.

Öğretmenler okullarındaki öğrencilerin akademik yetersizliklerini gidermeye yönelik şu önerileri ileri sürmüşlerdir:

“Hafta sonu öğrencilere ana dersler ile ilgili öğretmen tarafından telafi dersler verilmeli..... mutlaka olmalı, hafta içi yeterli gelmiyor (Ö16)”.

4.3. Kaynaştırma Öğrenciler ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin öğrencilerle ilgili karşılaştıkları sorunlardan biri de kaynaştırma öğrencilerdir (f=3). Katılımcı öğretmenler bu konuda şu şekilde fikir beyan etmişlerdir:

“Kaynaştırma öğrencilerinin akranlarıyla aynı sınıfta okuması.... (Ö16). Kaynaştırma öğrencilerin eğitimi okullarda çok yetersiz (Ö7). Sınıfta özel ve profesyonel desteğe ihtiyaç duyan öğrencilerin bulunması (Ö28)”.

Öğretmenler okullarındaki kaynaştırma öğrencilerin diğer öğrencilerle aynı sınıfta olmalarından kaynaklanan bazı sorunları çözmeye yönelik şu şekilde öneriler ileri sürmüşlerdir:

“Kaynaştırma ve üstün yetenekli öğrenciler için donanımlı sınıfları ve bu alanda eğitim almış öğretmenler olmalı, adil bir eğitim anlayışı getirilmeli (Ö7). Kaynaştırma öğrencisi ayrı

sınıfta ders görmeli, normal sınıfa geldiğinde diğer çocuklarla kaynaşmıyor zaten. Öğrenciler, o öğrencilere bu delidir diyebiliyorlar (Ö16). Sınıfta bulunan özel eğitim ve profesyonel destek gerektirecek öğrenciler için tam materyal destekli, akranları ile beraber onlardan soyutlanmadan belli zamanlarda destek alabilecekleri özel eğitim sınıflarının oluşturulması gerekir (Ö28)”.

4.4. Öğrenciler İle İlgili Karşılaşılan Diğer Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Öğretmenlerin öğrencilerle ilgili karşılaştıkları diğer sorunlardan öğrenciler için sosyal etkinliklerin az oluşu (f=2) ve öğrencilere yönelik rehberlik hizmetlerinin eksikliğini (f=2) ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu sorunlara yönelik öğrenciler için resim müzik, voleybol basketbol, halkoyunları gibi kurslar açılarak sosyal etkinliklerin artırılması gerektiği ve öğrencilere yönelik rehberlik hizmetlerinin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

5. Öğretmenlerin Yönetim İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yönetim ile ilgili en sık karşılaştıkları sorunlar aşağıda Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Yönetim İle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar

Kodlar	f
MEB’in yanlış politikaları	5
Okul öncesi eğitimin yeterince desteklenmemesi	5
Okullara yeterli bütçe verilmemesi	3
İkili öğretim	2
Toplam	15

Tablo 5’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenler yönetim ile ilgili karşılaştıkları sorunlardan; MEB’in yanlış politikaları (f=5), okul öncesi eğitimin yeterince desteklenmemesi (f=5), okullara yeterli bütçe verilmemesi (f=3) ve ikili öğretim uygulaması (f=2) gibi sorunlar ifade etmişlerdir. Bu sorunlardan en çok ifade edilenler sırasıyla aşağıda açıklanmıştır.

5.1. MEB’in Yanlış Politikaları ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin görüşlerine göre yönetimle ilgili en çok karşılaştıkları sorun MEB’in yanlış politikalarıdır (f=5). Katılımcı öğretmenler bu politikaları şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Sorun olarak Milli Eğitimin kısa vadeli politikaları ve planlamalarını görüyorum (Ö1). Eğitim sisteminin sürekli değiştirilmesi, varolan sorunları ana kaynağına inmek yerine reformlarla düzeltmeye çalışılması (Ö3). Eğitim sisteminin kendisi. Bir türlü yerine oturtulamayan eğitim modelleri (Ö22). Müfredatın sık sık değişiyor olması (Ö26)”.

Katılımcı öğretmenler MEB tarafından uygulanan yanlış politikaları gidermeye yönelik şu şekilde öneriler ileri sürmüşlerdir.

“Daha uzun süreli ve işlevsel eğitim politikaları şart (Ö1). Eğitim sistemini sürekli değiştirmek yerine var olan sorunların ana kaynağına inmek gerekir (Ö3). Müfredatın sık sık değişmemesi gerekir (Ö26)”.

5.2. Okul Öncesi Eğitimin Yeterince Desteklenmemesi ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin yönetimle ilgili karşılaştıkları sorunlardan biri de okul öncesi eğitimin yeterince desteklenmeyişidir (f=5). Katılımcı öğretmenler bu konuyu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Okul öncesi eğitim devlet tarafından yeterince desteklenmiyor (Ö10, Ö6). Çok küçük yaşlarda sosyal becerileri çoğunlukla gerçekleştiriyor. Bu yüzden okul öncesi eğitim düzenlenmeli (Ö23). Öğrenciler okul öncesi süreçte yeterince eğitim alamamaktadırlar (Ö29). Ana sınıfa giden öğrencilerin az olması... (Ö30). Okul öncesi eğitimi bölgemizde maddi durumu düşük ailelerde masraf olarak görülmektedir. Bu durum velilerin zorunluluğu bulunmayan bu eğitimi, çocuklarına aldırılmamasına neden olmaktadır (Ö10)”

Katılımcı öğretmenler okul öncesi eğitimin desteklenmesi gerektiğini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Okul öncesi eğitimin faydalarının ailelere anlatılması ve çocuğun eğitim hayatındaki yaratacağı başarının tüm detaylarıyla ailelere anlatılması (Ö6). Tüm okul öncesi çağ çocuklarının faydalanabileceği kapasitede, ulaşımı kolay kaynakları, devlet tarafından karşılanan bağımsız anaokullarının sayısı hızla artırılmalıdır bu okullarda öğrenciler, kaliteli eğitim öğretim ile akademik ve sosyal yönden hazırlanmalıdır (Ö10). Öğrencilerin anaokullarına zorunlu olarak katılımlarının sağlanması (Ö29). Ana sınıflarının artırılması, okul öncesi eğitimin önemini ailelere anlatılması gerekir (Ö30)”

5.3. Okullara Yeterli Bütçe Verilmemesi ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin yönetimle ilgili karşılaştıkları sorunlardan biri de okullara yeterli bütçenin verilmeyişidir (f=3). Öğretmenler okullarındaki bütçe eksikliğini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Özellikle ilkokullar için yeterli ödeneklerin verilmemesi... (Ö17). İlkokul olduğumuz için maddi açıdan okulumuz desteklenmemektedir (Ö18). Okullardaki eğitime yeterince bütçe ayrılamaması... (Ö20)”

Öğretmenler okullardaki yetersiz bütçe sorununu çözmeye yönelik şu şekilde fikir beyan etmişlerdir:

“Okul idaresi Okul Aile Birliği aracılığıyla bağış topluyor, bu da bazı sıkıntılara sebep oluyor, ilkokullarda da liselerdeki gibi ödenekler doğrudan okullara aktarılabilir (Ö17). Maddi açıdan okulumuz desteklenmelidir (Ö18). Özel okullar için ayrılan teşvik ücretleri devlet okullarına verilse okulun her türlü ihtiyacı karşılanabilir. Bir öğrenciye verilen teşvik ücreti devlet okulunda bir sınıfa verilse genel olarak ihtiyaçlarını karşılayacaktır (Ö20)”

5.4. İkili Öğretim Uygulaması ve Buna Yönelik Çözüm Önerileri

Katılımcı öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlardan biri de ikili öğretim uygulamasıdır (f=2). Katılımcı öğretmenler bu konudaki sorunları şöyle ifade etmişlerdir:

“İkili öğretim nedeniyle sınıfın bir gruba ait olmaması.... İkili devreler neticesinde ortak sınıf kullanımı sınıflarda fiziki anlamda sorunlar yaratmaktadır (Ö18). Okullarda ikili öğretimin olması büyük bir sorundur... (Ö19)”

Katılımcı öğretmenler okullardaki ikili öğretim uygulamasının kaldırılmasına yönelik şu önerileri sunmuşlardır:

“İkili devreler neticesinde ortak sınıf kullanımı sınıflarda fiziki anlamda sorunlar yaratır. Sınıfın aktif kullanılması, panolar özellikle problemler oluşturabilmektedir, bu uygulama kaldırılmalıdır (Ö18). Okulların tekli eğitime geçilmesi bunun için de okul sayılarının artırılması (Ö19)”.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Diyarbakır İl merkezindeki kamu ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmada önemli bazı sonuçlar elde edilmiştir. Bu bağlamda, öğretmenlerin görüşlerine göre eğitim-öğretim sürecinde en sık karşılaşılan sorunlar sırasıyla; *fiziksel sorunlar, velilerle ilgili karşılaşılan sorunlar, öğretmenlik mesleği ve meslektaşlar ile ilgili karşılaşılan sorunlar, öğrenciler ile ilgili karşılaşılan sorunlar ve yönetim ile ilgili karşılaşılan sorunlardır.*

Öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde en sık karşılaştıkları *fiziksel* sorunlar; fiziki (sosyal/sportif) alanlarının yetersizliği, derslik azlığı/sınıf mevcudunun kalabalık oluşu, ders materyali eksikliği/yetersizliği, personel yetersizliği, temizlik eksikliği, okul güvenliği, okulun sıcaklık/soğukluğu ve internet hatlarının yetersizliği gibi sorunlardır. Okullarda sosyal faaliyetlerin yapılacağı toplantı ve seminer salonu, kütüphane, tiyatro vb. salonların olmaması veya yetersiz olması, okul bahçesinin öğrencilerin sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak kapasitede ve özellikte olmaması bu soruna kaynaklık eden başlıca etkenlerdir. Okullarda yeterli sayıda derslik bulunmadığından sınıf mevcudlarının kalabalık olması da bir başka sorundur. Ayrıca öğretmenler okullarında ders araç ve gereçlerinin eksik olduğunu ve ders materyallerinin muhteviyatının da yetersiz olduğunu bir başka sorun olarak ifade etmektedirler. Benzer şekilde Aslanargun ve Bozkurt, (2012: 349) okullardaki yapısal ve donanımsal sorunların diğer sorunlara göre daha fazla öncelendiğini ortaya koymuşlardır. Güneş ve Kara (2016: 149) okulun fiziki olanakları ve destek hizmetleri ile ilgili sorunların olduğunu ortaya koymuşlardır. Demirtaş, Üstüner ve Özer, (2007: 444) araştırmalarında, ilköğretim okulu yöneticilerinin okullarının fiziksel koşullarını yetersiz ve sorun kaynağı olarak değerlendirdiklerini ortaya koymuşlardır. Bu durum, ilköğretim okullarının çoğunun kalabalık oluşu ve ikili öğretim ile de ilişkilendirilebilir. Aydın (2000: 3), okullardaki; derslik, bahçe, salon, sahne, kitaplık, laboratuvar, işlik gibi tesisler; yapı, donatım ve fiziki koşullar açısından önemli eksiklikler taşıdığını ifade etmiştir. Taşdan ve diğerleri (2013: 103) tarafından yapılan bir çalışmada da, okul binalarından kaynaklanan en önemli sorun “okuldaki laboratuvarların (örneğin fen, bilgisayar laboratuvarı) yetersiz olması” olarak tespit edilmiştir. Adıgüzel, (2009: 92) sınıfların aşırı kalabalık olmasının öğretim-öğrenme süreçlerinde çeşitli sorunlara yol açtığını ifade etmektedir. Tösten, Han ve Ergül, (2016: 443) tarafından yapılan çalışmada, kamu okullarında okul binasından kaynaklanan en önemli sorunlar okulun sıcak havalarda aşırı sıcak olması ve okulda kullanılabilecek öğretim materyallerinin yetersiz olmasıdır. Taşdan ve diğerleri (2013: 103) ve Tösten, Han ve Ergül, (2016: 440) araştırmalarında merkezde hazırlanan programların yerel ihtiyaçlara cevap vermemesi ve ders kitaplarının içerik bakımından yetersiz olmasını önemli sorunlar olarak tespit etmişlerdir. Gedikoğlu’na göre(2005: 72) ilköğretimde finansman yetersizliklerinin yanı sıra, bina ve tesis eksiklikleri ve çok ciddi araç-gereç, laboratuvar donanımı, bilgisayar ve kütüphane yetersizlikleri vardır. Taş, (2010: 87) sınıftaki donanım yetersizliğinin zaman kaybına neden olduğunu ortaya koymuştur. Alanyazındaki bu bulgular bu araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermekte ve okullarda fiziksel sorunların hala devam ettiğini ve çözülmesi gereken önemli bir eğitimsel sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu soruna çözüm olarak okulların fiziki altyapısının eğitim öğretime hazır hale getirilmesi için okullarda sosyal ve sportif alanlarının öğrenci ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmeli, okullarda yeterli sayıda ve büyüklükte derslikler yapılarak sınıf mevcudları makul seviyeye çekilmeli, okullarda ders materyali eksiklikleri giderilmeli ve materyal içerikleri öğrenci

ihtiyacına göre düzenlenmeli, okulda yeterli sayıda personel istihdam edilip okulun temizlik, güvenlik vb. sorunları çözülmeli ve okulun sıcaklık/soğukluk gibi fiziki şartları iyileştirilmelidir.

Öğretmenlerin *veliler* ile ilgili karşılaştıkları sorunlar; velilerin eğitim öğretim sürecinde öğrencilere ve öğretim faaliyetlerine karşı ilgisizliği, velilerin öğretmenler ve öğrencilere karşı yanlış tutum ve davranışları, velilerin maddi imkânsızlıkları ve annelerin okuma-yazma oranının düşük olması gibi sorunlardır. Nitekim Adıgüzel, (2009: 92) ailelere çocuklarına destek olma noktasında görev ve sorumluluğun verilmesi durumunda ailelerin çeşitli şikâyetlerde bulduklarını ifade etmiştir. Bu durum velilerin eğitim-öğretime karşı yeterli derecede ilgili olmadıklarını göstermektedir. Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya (2013: 103) velilerden kaynaklanan en önemli üç sorunu “velilerin eğitim seviyelerinin düşük olması”, “velilerin ekonomik durumlarının zayıf olması” ve “öğrencilerin ailelerinden yeterli ilgi görmemeleri” olarak ortaya koymuşlardır. Tösten, Han ve Ergül, (2016: 440) ailelerin okula yeteri kadar ilgi göstermemelerini, velilerin öğretmenlerin işine yersiz karışmalarını ve velilerin öğrenci başarı durumlarının değerlendirilmesine müdahale etmek istemelerini velilerle ilgili önemli sorunlar olarak ortaya koymuşlardır. Demirbulak’ın (2000: 3) yaptığı çalışmada elde edilen bulgular veli-öğretmen görüşmelerinin sağlıklı ve işlevsel olmadığı yönündedir. Bu araştırma sonuçları alanyazındaki araştırma sonuçlarına paralel olarak velilerin eğitim öğretim sürecinde çeşitli sorunlara kaynaklık ettiklerini göstermektedir. Bu sorunun çözümü için aileleri bilinçlendirmek için eğitim-öğretim konusunda seminer ve konferanslar verilebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin *öğretmenlik mesleği ve meslektaşları* ile ilgili karşılaştıkları sorunlar; öğretmenlerin ekonomik olarak yeterli derecede maaş almamaları, öğretmenlik mesleği ve kendi alanlarında kendilerini geliştirmede isteksiz olmaları, öğretmenlik mesleğinin toplumsal statüsünün ve öğretmenlerin özlük haklarının yetersiz oluşu, öğretmenlerin ders dışı iş yükünün olması ve siyasi görüşünü okula yansıtması gibi sorunlardır. Demir ve Arı (2013: 107) öğretmenler için en rahatsız edici sorunları “gelirin düşük olması” ve “toplumdaki saygınlığının düşmesi” olarak ortaya koymuşlardır. Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya (2013: 101) tarafından yapılan araştırmada da okul yöneticilerine göre öğretmenlerden kaynaklanan en önemli sorunlar öğretmenlerin “kendilerini geliştirmede isteksiz olmaları” ve “okul ihtiyaçları için gerekli mali destek alamamaları” olarak belirlenmiştir. Tösten, Han ve Ergül, (2016: 441) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerden kaynaklanan en önemli sorun öğretmenlerin kendilerini geliştirmede isteksiz olmalarıdır. Öğretmenler hizmet sundukları öğrenci ve velilerin değişen beklentilerine cevap verebilmek ve güncel bilgilerin ışığında bireysel gelişimlerini sürdürebilmek için yeni bir takım roller üstlenmek durumundadır (Aslanargun ve Bozkurt, 2012. 351). Özan ve Kaya’ya (2009: 111) göre, öğretmenlerin kendilerini geliştirebilmelerini özendirecek ödül sistemi oluşturulmalı ve mesleğinde başarılı öğretmenler mutlaka ödüllendirilmelidir. Öğretmenler ile ilgili ulaşılan sorunlar alanyazında öne çıkan sorunlar ile paralellik göstermektedir. Öğretmenlerin bu sorunlarına çözüm olarak, öğretmenlerin ekonomik durumları ve sosyal statüleri iyileştirilmeli, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlamak için destek sunulmalı ve okuldaki gereksiz iş yükünün azaltılması gerekmektedir.

Öğretmenlerin *öğrenciler* ile ilgili karşılaştıkları sorunlar; öğrencilerin sorun davranışlar sergilemeleri, akademik açıdan öğrencilerin yetersiz oluşu, kaynaştırma öğrencilerin diğer öğrencilerle aynı sınıfta oluşu, öğrenciler için sosyal etkinliklerinin yetersiz oluşu ve sınıf tekrarının olmaması gibi sorunlardır. Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya (2013: 101) tarafından yapılan araştırmada okul yöneticilerine göre öğrencilerden kaynaklanan en önemli sorun öğrencilerin “televizyondaki olumsuz karakterleri benimsemeleri” gibi sorun davranışlar sergilemeleridir. Tösten, Han ve Ergül (2016: 440) tarafından yapılan araştırmada,

kamu okullarında öğrencilerden kaynaklanan en önemli üç sorun sırasıyla öğrencilerin televizyondaki olumsuz karakterleri benimsemeleri, akranlarına karşı şiddete başvurmaları ve okul çıkışlarında tehditlere maruz kalmaları gibi sorun davranışlardır. Aydın'a göre (2000: 4) de Türk Eğitim sisteminde öğrencilerle ilgili önemli sorunlarından biri, eğitimde rehberlik hizmetlerinin yetersizliğidir. Güneş ve Kara'ya göre (2016: 149) öğrenciler ile ilgili sorunlardan birini akademik başarı ile ilgili sorunlardır ve bu konuda en fazla dile getirilen sorun ise kitap okuma oranının düşüklüğüdür. Bu araştırma bulguları da benzer şekilde öğrenci sorunlarını ortaya koymaktadır. Bu sorunlara çözüm olarak, çeşitli seminerler ve rehberlik servisleri aracılığıyla öğrencilerin sorun davranışları giderilmeli, akademik açıdan eksikliği olan öğrencilere yönelik akademik destek sağlanmalı ve öğrencilere yeterli sosyal faaliyetler sunulmalıdır.

Öğretmenlerin *yönetim* ile ilgili karşılaştıkları sorunlar; eğitim sisteminin uzun vadeli planlamalardan yoksun olması, sık sık müfredatın değişmesi gibi MEB'in yanlış politikaları, okul öncesi eğitimin yeterince desteklenmemesi, okullara yeterli bütçe verilmemesi ve ikili öğretim uygulaması gibi sorunlardır. Demir ve Arı (2013: 107) "sık değişen programlar ve mevzuatların" eğitimdeki en önemli sorunlardan olduğunu tespit etmişlerdir. Aydın, (2000: 3) okulların bir kısmında ikili öğretim yapılmasının okullar açısından önemli bir eksiklik olduğunu ifade etmektedir. Okul öncesi eğitim büyük önem taşımakla birlikte ülkemizde okul öncesi eğitime yeterince önem verilmemektedir. Ayrıca ülkemizdeki hızlı nüfus artışının yanı sıra, çeşitli nedenlerden kırsal kesimden kentlere doğru göç sonucunda ikili öğretim uygulaması başlatılmıştır (Gedikoğlu, 2005: 71,72). Alanyazındaki araştırmalar bu çalışmanın sonuçlarına benzer şekilde sorunlar ortaya koymaktadır. Bu tür yönetsel sorunlara çözüm olarak, Milli Eğitim politikalarımız milli olmalı ve uzun vadeli planlamalar yapılmalı, okul öncesi eğitim daha fazla desteklenmeli, okullara yeterli bütçe sağlanmalı ve ikili öğretim uygulamasından biran önce vazgeçilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2009). Yenilenen ilköğretim programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 77- 94.
- Akar, H. (2016). Durum çalışması. *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri* (Ed: Ahmet Saban ve Ali Ersoy). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslanargun, E. ve Bozkurt, S. (2012). Okul müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştığı sorunlar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 349-368.
- Aydın, A. (2000). Zorunlu temel eğitim uygulaması ve çözüm bekleyen sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (8), 98 – 103
- Bursalıoğlu, Z. (1994). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi
- Demir, M. K. ve Arı, E. (2013). Öğretmen sorunları-Çanakkale İli örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 107-126.
- Demirbulak, D. (2000). Veli-öğretmen görüşmeleri ile ilgili bir çalışma. *Millî Eğitim Dergisi*, (146), 53-55.
- Demirtaş, H., Üstüner, M. ve Özer, N. (2007). Okul yönetiminde karşılaşılan sorunların öğrenci ve okul ile ilgili değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 51(51), 421-455.

- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. 7(1), 63-74.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Geban, Ö., Çiçek, F. F., Başaran, S., Demirbaş, A. ve Maden, C. (2001). 21. Yüzyıla girerken Türk eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu çağdaş öğretmen profili. *EARGED*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(1), 66-80.
- Güneş, D.Z. ve Kara, S.B.K. (2016). İlkokulların sorunlarının öğretmenler kurulu toplantılarına dayalı olarak incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 142-153.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Nitel Veri Analizi*. (Çev. Ed: Sadegül Akbaba Altun ve Ali Ersoy). Ankara: Pegem Akademi.
- Özan, M. B. ve Kaya, K. (2009). İlköğretim kurumlarında görev yapan öğretmen ve yöneticilerin kendilerini yenileme ve kariyer basamaklarında yükselme sistemi ile ilgili görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 97- 112.
- Şişman, M. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Taş, S. (2010). İlköğretim okullarında sınıfta zaman kaybettiren etkinlikler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (12), 73-94.
- Taşdan, M., Tösten, R., Bulut, K. ve Karakaya, V. (2013). İlköğretim okullarında yönetim ve yönetici sorunları (Kars İli Örneği). *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi (EBULİNE)*, 12 (24), 95-113.
- Tösten, R., Han, B. ve Ergül, H. F. (2016). Diyarbakır'daki kamu okullarının yönetim sorunları. *EKEV Akademi Dergisi*. (65) 433-450.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6(4), 543-559.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin yayıncılık.